

KOSTEIKKOKASVILLISUUS

KOSTEIKKOALUEILLA VIIHTYY MONIPUOLINEN KASVILAJISTO.

VASTARAKENNETUILLA KOSTEIKOILLA KASVUALAA VALTAAVAT MONESTI PARHAITEN METSÄSUKKESSION PIONEERILAJIT SEKÄ PELTOEKOSYSTEEMIEN RIKKAKASVIT. AJAN KULUESSA KOSTEIKON KASVILLISUUS VAKIINTUU KUITENKIN VESIALUEIDEN JA KOSTEIDEN ALUEIDEN KASVEIHIN. VOIMAKKAASTI ALAA VALTAAVAT LAJIT, KUTEN JÄRVIRUOKO JA OSMANKÄÄMI, YKSIPUOLISTAVAT KOSTEIKON LAJISTOA, MUTTA VOIVAT OLLA HYÖDYLLISIÄ ESIMERKIKSI PÖLYTTÄJILLE.

Kosteikon kasvit voidaan jakaa karkeasti niiden kasvupaikan mukaan avovedessä esiintyviin vesikasveihin, rantakasveihin sekä kosteikon ympäristössä kasvaviin kasveihin. Samat lajit viihtyvät monessa eri vyöhykkeessä. Ympäristön kasvilajien koostumus riippuu kosteikon maalajista sekä sitä ympäröivän alueen maisematyypistä.

PIKKULIMASKA (Lemna minor)

Pikkulimaska on veden pinnalla irrallaan kelluva pyöreälehtinen putkilokasvi. Sen lehtiä muistuttavat, vihreät ja pienet versot muodostavat 2-5 verson ryhmiä veden pinnalle. Versoilla on yksi, noin 5 cm pituinen langanpätää muistuttava juuri. Pikkulimaskaa tavataan runsasravinteisten ja hitaasti virtaavien vesien pinnalla. Se kukkii Suomen oloissa harvoin, heinä-elokuussa.

AVOVESI

Pikkulimaska on tärkeää ravintoa monille sorsalinnuille. Kasvi on nopeakasvuinen ja sen määrä voi suotuisissa olosuhteissa moninkertaistua hyvin nopeasti. Pikkulimaska on proteiinipitoinen kasvi, jonka hyödyntämistä on tutkittu mm. rehuna kalanviljelyssä ja vesistöjen biopuhdistajana.

RATAMOSARPIO (Alisma plantago-aquatica)

Ratamosarpio on monivuotinen ruohokasvi, joka viihtyy myös vedessä. Lehdet ovat tyviruusukkeessa, jossa on 3-6 lehteä kiinni. Ilmalehtien lapa on 5-12 cm pitkä soikean mallinen ja herttatyvinen. Varsi on 30-100 cm korkea ja lehdetön. Lyhyt kukinta ajoittuu kesä-syyskuulle. Kukat ovat väriltään valkoisia tai vaaleanpunaisia. Kukan auetessa keskipäivällä se kuihtuu pois jo kuusi tuntia myöhemmin. Ratamosarpion pölytyksestä vastaavat kaksisiipiset (Diptera). Ratamosarpio leviää vedessä kelluvien pähkylöiden avulla. Syvässä vedessä ratamosarpio kasvattaa vain uposlehtiä eikä kuki. Ratamosarpion englanninkielinen nimi on "mad-dog weed" eli hullun koiran ruoho. Nimi on peräisin uskomuksesta, jonka mukaan ratamosarpio auttaisi vesikauhun torjunnassa.

LEVEÄOSMANKÄÄMI (Typha latifolia)

Leveäosmankäämi on monivuotinen vesi- ja rantakasvi. Sillä on vaakasuora suikertava juurakko, jonka päälle kasvaa 1,5-2 m pitkä varsi. Varren päässä on patukkamainen kukinto. Leveäosmankäämi kukkii Suomessa heinä-elokuussa. Kukinto voi sisältää jopa 100 000 pientä kukkaa, jotka leviävät ilman mukana uusille alueille. Sen kukintoja on käytetty eristemateriaalina esimerkiksi tyynyjen täytteenä, ja juurta ja kevätversoja jopa hätäravintona.

RANTAPALPAKKO (Sparganium emersum)

Rantapalpakko on 20-70 cm korkea vaaleanvihreä, monivuotinen vesi- ja rantakasvi. Rantapalpakon varsi on pysty ja juurakko suikertava. Lehdet ovat 3-12 mm leveitä pitkiä, kelluvia ja poikkileikkaukseltaan V-kirjaimen muotoisia ja litteitä. Rantapalpakon kukinta ajoittuu loppukesään. Kukat ovat vaaleankeltaisia ja pallomaisia sykeröitä. Rantapalpakon marjat ovat pieniä ja kuivia luumarjoja. Rantapalpakon tunnistus voi olla haastavaa siksi, että se risteytyy yleisesti useiden eri palpakkolajien kanssa.

RANTA-ALUE

RÖYHYVIHVILÄ (Juncus effusus)

Röyhvihvilä on monivuotinen 40-120 cm korkea, lehdetön, mätästävä vihviläkasvi joka kukkii keskikesällä. Röyhvihvilän tunnistaa mätäästä kasvavista suorista, vihreistä ja jäykistä varsista joiden päässä on pallomainen kukinto eli röyhy. Sen tyvitupet ovat ruskeat. Röyhvihvilää myydään taimistoilla koristekasvina.

PULLOSARA (Carex rostrata)

Pullosara on 25-100 cm korkea, kosteilla paikoilla viihtyvä monivuotinen ja tuulipölytteinen kasvi. Sen tunnistaa mätäästä kasvumuodosta sekä monitähkäisestä kukinnosta. Tähkät ovat 30-100 mm pitkiä, tiheitä ja nuokkuvia. Tähkän pullomaisia suojuslehtiä kutsutaan pullakoksi. Lehdet ovat ruodittomat ja noin 4mm leveät. Ne ovat yläpinnaltaan harmaanvihreät ja alapinnaltaan sinivihreät. Mätästen muodostamia sarakasvustoja kutsutaan saraikoiksi. Pullosara risteytyy helposti useiden lähisukulaistensa aapasaran (C.rotunda) ja luhtasaran (C.saxatilis) kanssa.

RANTA-ALPI (Lysimachia vulgaris)

Kosteissa ympäristöissä vesirajan tuntumassa viihtyvä ranta-alpi on 20-160 cm korkea monivuotinen kasvi. Sen kukinta ajoittuu kesäkuusta elokuuhun. Ranta-alpin tunnistaa parhaiten pienistä keltaisista kukistaan. Ranta-alpin kukissa on viisi terälehteä sekä runsaasti pölyttäjiä houkuttelevaa siitepölyä. Varsi on suora, tyvestä vähän koheneva ja väriltään kellanvihreä tai punaruskea. Ranta-alpin lehdet ovat puikeita ja kapeita ja ne kasvavat varresta vastakkain. Ranta-alpi leviää tehokkaasti maanalaisten rönsyjensä avulla. Ranta-alpia on käytetty perinteisesti lankojen ja kankaiden värjäykseen. Juurista saatava väri sävytti tekstiilit ruskeiksi ja kukkien väri keltaisiksi.

PAJUT (Salix)

Suomessa alkuperäisiä pajulajeja tavataan luontaisesti noin 20. Paju viihtyy monenlaisissa ympäristöissä ja kukkivat aikaisin keväällä ennen lehtien puhkeamista. Ne ovat tärkeitä kasveja pölyttäjiille heti kevään koittaessa. Pajut versovat uusia pajuja juurivesoista ja voivat vallata alaa nopeasti. Pajuista esimerkiksi raita (Salix caprea) on keskeinen ravinnonlähde useille eri hyönteisille. Suomessa jopa 190 suurperhoslajia käyttää raitaa ravinnokseen. Kuoresta voidaan valmistaa parkitusainetta esimerkiksi nahan käsittelyyn. Paju sitoo biomassansa tehokkaasti ravinteita sekä vedestä kertyviä epäpuhtauksia ja niinpä sitä käytetäänkin hyväksi jätevesien puhdistuksessa. Pajun taipuisan olemuksen vuoksi siitä voi valmistaa monenlaisia käsitöitä.

Lähteet: Luontoportti. 2023. Kasvien kuvaus- ja tunnistuspalvelu netti-sivu. Linkki: <https://luontoportti.com>. Viitattu: 13.3.2023. | Suomen lajietokeskus. 2023. Tutustu lajeihin netti-sivu. Linkki: <https://laji.fi/>. Viitattu: 17.3.2023. | Wikipedia. 2023. Vapaa tietosanakirja netti-sivu. Linkki: <https://fi.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Etusivu>. Viitattu: 17.3.2023. | Yli-Kokkila, J.V. 2016. Pikkulimaska vesistöjen ravinteiden hyödyntäjänä. Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.